

Sheffieldová a Horshamová proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ze dne 30. 7. 1998

Stěžovatel: Sheffieldová a Horshamová

Žalovaný stát: Spojené království

Číslo stížnosti: 22985/93

Datum: 30.07.1998

Článek Úmluvy: čl. 12

čl. 14

čl. 8

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: diskriminace, pozitivní závazky, respektování soukromého života

Významnost: 2

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

30. červenec 1998

VĚC SHEFFIELDOVÁ

(Rozsudek ve věci Sheffieldová a Horshamová versus Velká Británie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající ve věci Sheffieldová a Horshamová versus Velká Británie, podle článku č. 51 Jednacího řádu A. jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, Thór Vilhjálmsson, F. Matscher, A. Spielmann, J. De Meyer, N. Valticos, H. Palm, A. N. Loizou, J. M. Morenilla, John Freeland, M. A. Lopes Rocha, L. Wildhaber, J. Makarczyk, K. Jungwiert, P. Kuris, J. Casadevall, P. van Dijk, T. Pantiru, M. Voicu, V. Butkevych, a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po poradě Senátu, která se konala 25. dubna a 25. června 1998, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl předán Soudu jako dvě samostatné věci (Sheffieldová versus Velká Británie a Horshamová versus Velká Británie) Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 4. března 1997 během tříměsíční lhůty stanovené článkem č. 32 § 1 a článkem 47 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“). Případu Sheffieldová versus Velká Británie předcházelo podání stížnosti (č. 22985/93), předložené Komisi podle článku 25 Úmluvy, slečnou Kristinou Sheffieldovou, britskou státní příslušnicí, dne 4. srpna 1993. Případu Horsham versus Velká Británie předcházelo podání stížnosti (č. 23390/94), předložené

proti témuž smluvnímu státu a stejného data paní Rachel Horshamovou, také britskou státní příslušnicí.

Požadavek komise vycházel z článků 44 a 48 Úmluvy a prohlášení, jímž Velká Británie uznala obligatorní pravomoc tohoto Soudu podle článku 46. Předmětem uvedeného požadavku bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu podle článku 8, 12, 13 a 14 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu A žadatelky uvedly, že si přejí osobně se účastnit řízení, a ustanovily advokáta, který je bude zastupovat (článek č. 30).
3. Dne 19. března 1997 tehdejší předseda Soudu, pan R. Ryssdal, rozhodl podle ustanovení 21 § 7 v zájmu řádného výkonu spravedlnosti, že bude vytvořen jeden senát, který bude projednávat obě věci současně, aniž by sloučením obou případů ovlivnil projednávání další instancí.
4. Do Senátu ustanoveného za tímto účelem byl z moci úřední jmenován Sir John Freeland (ust. 21 § 7), zvolený soudce britské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan Bernhardt, tehdejší místopředseda Soudu (ustanovení 21 § 4 (b)). Dne 19. března 1997 předseda Soudu vylosoval za přítomnosti tajemníka dalších sedm členů, a to pány J. De Meyera, N. Valticose, paní E. Palmovou, pány A. N. Loizoua, J. Makarczyka, K. Jungwierta a T. Pantirua (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).
5. Pan Bernhardt z titulu funkce předsedy (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka soudu konzultoval se zástupcem vlády Velké Británie (dále jen „vláda“), dále s právním zástupcem žadatelek a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). Na základě toho byla tajemníkovi Soudu předána vyjádření vlády dne 22. října a žadatelek dne 24. října 1997.
6. Dne 28. května 1997 předseda senátu udělil povolení nevládní organizaci Liberty se sídlem v Londýně k předložení písemných komentářů k případu (ust. 37 § 2). Tyto komentáře senát obdržel 27. října 1997 a doručil je žadatelkám, zástupci vlády a delegátovi Komise k prozkoumání. Žadatelky předložily stanovisko ke komentářům Liberty dopisem doručeným do sekretariátu 30. ledna 1998.
7. V souladu s rozhodnutím předsedy senátu se společné veřejné zasedání pro oba případy konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 24. února 1998. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

Před Soud předstoupily následující osoby:

(a) za vládu: paní S. McCroryová, pracovnice Ministerstva zahraničních věcí a záležitostí britského společenství, pan D. Pannick, královská rada, pan R. Singh, právní zástupce, pan J. Talbot, paní C. Novelová a R. Sandby-Thomasová, poradci:

(b) za Komisi: paní G. Thuneová, delegátka:

(c) za žadatelky: pan A. Duffy, pan A. McFarlane, pan T. Eicke, právní zástupce, pan H. Brandman, advokát.

Soud vyslechl úvodní přednesy paní Thuneové, dále pak pánů Duffyho, McFarlaneho a Pannicka.

8. Při následném přezkoumávání dne 2. března 1998 se senát rozhodl vzdát se soudní pravomoci ve prospěch velkého senátu (ust. 51 § 1).
9. Do ustanoveného velkého senátu byli z moci úřední jmenováni pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu, další členové a čtyři náhradníci za ty členy senátu, kteří se vzdali soudní pravomoci: jmenovitě to byli pan P. van Dijk, V. Butkevych, J. Casadevall a A. Spielmann (ust. 51 § 2 (a) a (b)). Dne 2. března 1998 za přítomnosti tajemníka vylosoval místopředseda dalších osm soudců povoláných k doplnění velkého senátu, a to pana Thóra Vilhjálmssona, F.

Maischera, B. Walshe, J. M. Morenilla, L. Widhabera, P. Kurise, E. Levitse a M. Voicua (ust. 51 § 2 (c)). Pan M. A. Lopes Rocha následně nahradil pana Walshe, v důsledku jeho smrti (ust. 24 § 1 spolu s ust. 51 § 6). V pozdějším stadiu procesu nebyl pan Levits schopen účastnit se dalšího projednávání případu, ale nebyl nahrazen.

10. Po převzetí písemného vyjádření vládního zástupce, delegáta komise a žadatelek se velký senát usnesl dne 25. dubna 1998, že není nezbytné v případě dále konat zasedání ve smyslu rozhodnutí původního senátu o vzdání se soudní pravomoci (ust. 40 společně s ust. 51 § 6).
11. Dne 25. dubna 1998 velký senát nařídil sloučení obou případů (ust. 39 § 3 in fine).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Případ první žadatelky, slečny Sheffieldové
3. První žadatelka, slečna Kristýna Sheffieldová, je britská státní příslušnice, která se narodila roku 1946 a v současné době žije v Londýně. Při narození bylo žadatelce do matriky zapsáno pohlaví mužské. Před léčbou vedoucí ke změně pohlaví (viz odstavec 13 níže) byla vdaná. Z tohoto manželství, nyní zrušeného, se jí narodila jedna dcera.
4. V roce 1986 tato první žadatelka započala léčbu na klinice pro shodnost pohlaví v Londýně a blíže ne určeného data se úspěšně podrobila operaci a léčbě vedoucí ke změně pohlaví. Listinou o jednostranném právním úkonu si změnila dosavadní jméno na současné. Změna jména byla zanesena do jejího pasu a řidičského průkazu.
5. Slečna Sheffieldová dokládá problémy, se kterými se setkala díky svému rozhodnutí podrobit se operaci na změnu pohlaví a díky uskutečnění této změny.
6. Žadatelka uvádí, že ji její soukromý psychiatr a chirurg upozornili na to, že byla požádána o rozvod, což bylo předběžnou podmínkou k tomu, aby operace mohla být i vykonána. Následně po rozvodu žadatelčina dřívější choť požádala soud, aby zakázal žadatelce styk s dcerou. Žadatelka uvádí, že příslušný soudce této žádosti vyhověl s odůvodněním, že styk s transsexuálem není v zájmu řádné výchovy dítěte. Od té doby žadatelka již po dvanáct let svojí dceru neviděla.
7. Přestože nové jméno žadatelky bylo zaneseno do pasu a řidičského průkazu, její rodný list a další záznamy jí vedou pod jejím původním jménem a pohlavím. Co se týká pasu, žadatelka trvá na tom. Že jakmile vznikne potřeba dalšího šetření o jeho nositelce, nevyhnutelně to povede k odhalení jejího původního jména a pohlaví. Žadatelka uvádí jako příklad svoje zkušenosti s žádostí o vízum u Velvyslanectví Spojených států v Londýně.
8. Dne 7. a 16. dubna 1992 slečna Sheffieldová navštívila soud, aby se zaručila za přítele sumou 2,000 liber. V obou případech byla ke svému velkému údivu požádána, aby prozradila soudu svoje předchozí jméno. Dále nebyla doporučena jako korunní svědek ve prospěch přítele, proti kterému bylo vedenou soudní řízení ve věci obvinění z trestného činu v březnu 1994, protože se soud obával, že by proces nabyl charakteru senzačnosti poté, co by po předložení rodného listu soudu došlo k odhalení jejího původního pohlaví
9. V červnu 1992 byla slečna Sheffieldová uvězněna pro porušení zbrojních předpisů. Od těchto opatření bylo upuštěno, když, bylo určeno, že se jedná o repliku. Díky poznámkám policejních důstojníků prozrazujícím, že byli informováni o změně pohlaví žadatelky, žadatelka žádala, aby bylo zjištěno, zda tyto osobní podrobnosti jsou zaneseny do policejních počítačových záznamů. Žadatelka odhalila, že podle oficiální žádosti o informace učiněné podle ustanovení zákona na ochranu dat z roku 1984 musí uvést své pohlaví a další jména. V dalším šetření již nepokračovala.
10. Dne 20. prosince 1992 si žadatelka zařizovala pojištění na auto. Ve formuláři, který měla vyplnit pro potřeby smlouvy, bylo nutné uvést pohlaví. Protože podle zákonů Spojeného království je nadále považována za muže, byla povinna vyplnit rubriku pohlaví jako muž. Žadatelka dodává, že je povinna ze zákona o křivopřísežnictví z roku 1911 uvádět za určitých

okolností svojí předchozí sexuální totožnost pod pohružkou trestních opatření.

11. Žadatelka dále uvádí, že její rozhodnutí podstoupit změnu pohlaví vyústilo v to, že se stala předmětem diskriminace v zaměstnání a při hledání práce. Je povoláním pilot. Uvádí, že jí zaměstnavatel v roce 1986 následně jako přímý důsledek změny pohlaví propustil a shledala nemožným získat zaměstnání v odpovídající profesi v tomto státě, který je odpůrcem. Připsala to na vrub především právní situaci transsexuálů ve zmíněném státě.
12. Případ druhé žadatelky, slečny Horshamové
13. Druhá žadatelka, slečna Ráchel Horshamová, je britská státní příslušnice, narozená roku 1946. Žije v Holandsku od roku 1974 a získala holandské občanství naturalizací v září 1993.

Druhá žadatelka byla při porodu zapsána do matriky jako muž. Tato žadatelka uvádí, že od mladí začala pociťovat problém ve vztahu k sobě jako k muži a když završila dvacátý první rok, bylo jí naprosto jasné, že je transsexuálem. Opustila Spojené království v roce 1971. protože se obávala toho, jaké důsledky by jí přineslo možné odhalení její transsexuální orientace. Polom žila v cizině jako žena.

22. Od roku 1990 se slečna Horshamová podrobovala psychoterapii a hormonální léčbě, aby nakonec dne 21. května 1992 prodělala operaci na změnu pohlaví v Universitní nemocnici s bezplatnou péčí v Amsterdamu.
23. Dne 26. června 1992. po předchozích odmítnutích požádala Britské velvyslanectví v Amsterdamu o změnu fotografie a o zápis svého nového jména do pasu. Bylo jí sděleno, že takováto změna může být provedena pouze na základě rozhodnutí holandských soudů. Dne 24. srpna 1992 obdržela slečna Horshamová rozhodnutí Amsterodamského krajského soudu, že jí má být vydán Matričním úřadem v Haagu nový rodný list, do kterého bude zaneseno její nové jméno a nová skutečnost o změně pohlaví na ženské. Tento rodný list byl vystaven dne 12. listopadu 1992. Mezitím jí byl na základě předložení soudního rozhodnutí dne 11. září 1992 vydán u Britského velvyslanectví nový pas, do kterého bylo zaneseno žadatelčino nové jméno a pohlaví ženské.
24. Dne 15. listopadu 1992 lato druhá žadatelka podala žádost, aby byl její původní rodný list ve Velké Británii změněn ve smyslu zápisu pohlaví jako ženské. Úřad pro evidenci obyvatelstva (OPCS) odpověděl dopisem ze dne 20. listopadu 1992 s tím, že podle práva ve Velké Británii zde neexistuje žádné ustanovení pro zápis nových informací do jejího původního rodného listu.
25. Slečna Horshamová uvádí, že je přinucena žít díky právní situaci ve Velké Británii v emigraci. Má partnera mužského pohlaví, kterého si chce vzít za muže. Tato žadatelka dále uvádí, že by ráda vedla společný manželský život ve Velké Británii, ale bylo jí sděleno úřadem OPCS prostřednictvím dopisu ze dne 4. listopadu 1993. že v důsledku anglické právní úpravy, pokud by byla repatriována do Velké Británie, nemohla by uzavřít platný sňatek, ať už by se tento sňatek „konal v Holandsku nebo kdekoli jinde“
26. Příslušné domácí právo
27. Jména
28. Osoba je podle anglického práva oprávněna přijmout taková jména či příjmení, jaká si přeje. Tato jména jsou platná pro potřeby identifikace a mohou být použita v pasech, řidičských průkazech, zdravotních a pojišťovacích průkazech atd. Nová jména jsou dále uvedena na voličském seznamu.
29. Manželství a definice pohlaví v domácím právu
30. Manželství je podle anglického práva vymezeno jako dobrovolné spojení muže a ženy. V případě Corbeltová versus Corbett (r. 1971. Zápisy o pozůstalostním řízení č. 83) soudce Ormrod rozhodl, že druh pohlaví je určen na základě výsledků chromozomálních testů a testu pohlavních žláz a vnějších pohlavních orgánů, v případě, že tyto všechny testy vykazují shodnost a nenesou znaky žádného chirurgického zásahu. Tato aplikace biologických měřitek pro určení druhu pohlaví byla potvrzena odvolacím soudem ve věci R versus Tan (1983, zápisy

Královského [Nejvyššího] soudu č. 1053): tento soud tuto definici rozšířil o prohlášení, že osoba, která se narodila s mužským pohlavím, byla po právu odsouzena k zákonnému potrestání, z toho důvodu, že žije z výdělků z prostituce, bez ohledu na to, že tento obviněný podstoupil operaci na změnu pohlaví Podle § 11 odst. b) zákona o manželských sporech z r. 1973, jakékoliv manželství, ve kterém zúčastněné strany nejsou opačného pohlaví, je od samého počátku neplatné. V tomto zákoně je použita definice pohlaví obou partnerů vstupujících do manželství z výše zmíněného případu Corbettová versus Corbett. Právě podle tohoto rozhodnutí by mělo být manželství transsexuála změněného na ženu a muže prohlášeno za neplatné na základě toho, že tento transsexuál nebyl schopen naplnit manželství ve smyslu řádného a úplného pohlavního styku (obiter per soudce Ormrod).

31. Rodné listy
32. Matriční zápisy o nově narozených se řídí zákonem o vedení rodných a úmrtních matričních záznamů z r. 1953 (dále jen „zákon z r. 1953“). Paragraf 1(1) tohoto zákona ukládá registraci každého narozeného dítěte u okresního matričního úřadu podle místa narození. Zápis je podložen písemnou zprávou o skutečnostech daných při narození dítěte. Z toho vyplývá, že rodný list je právní dokument, který nepotvrzuje současnou totožnost, ale historické skutečnosti.
33. Pohlaví dítěte musí být zapsáno do rodného listu. Skutečnosti blíže určující druh pohlaví dítěte při narození nejsou v tomto zákoně blíže specifikovány. Běžná praxe matričního úředníka se zakládá výhradně na použití biologických měřitek (chromozomálních, dále podle pohlavních žláz a vnějších pohlavních orgánů), jak již dříve uvedl soudce Ormrod v případě Corbettová versus Corbett.
34. Zákon z r. 1953 také stanovuje, že opravy v tomto typu dokumentu mohou být prováděny matričním úředníkem pouze v případě úředních či faktických chyb. Oficiální stanovisko říká, že změna může být provedena pouze v případě, když byla chyba v písemné zprávě o narození dítěte. Pozdější evidentní fakta vyplývající z pozdějšího života dané osoby spočívající v konfliktu psychologického chápání pohlaví a biologické skutečnosti nejsou průkazná pro tvrzení, že původní zpráva o narození byla faktickým omylem. Změna původní dokumentace může být provedena pouze v případě, kdy bylo zjevně chybně určeno pohlaví dítěte či kde se všechna biologická měřítka neshodovala. Tehdy je nezbytně doložit lékařské potvrzení o tom, že původní zpráva byla chybná. Za chybnou zprávu se ale v žádném případě nepovažuje změna pohlaví chirurgickou cestou.
35. Podle vládního prohlášení hlavní matrikář nedoporučuje používání rodného listu pro prokázání totožnosti a po mnoho let je v rodných listech zaneseno varování, že tento doklad není průkazem totožnosti osoby, která jej předkládá. Další dodržování této skutečnosti je věcí individuálního přístupu.
36. Sociální zabezpečení, zaměstnání a důchodové zabezpečení
37. Transsexuálové jsou nadále vedeni v evidenci pro účely sociálního zabezpečení, státního pojištění a zaměstnání jako nositelé původního pohlaví, které bylo zapsáno při narození. Z toho vyplývá, že transsexuál, který prodělal změnu z ženy na muže, půjde podle tohoto pravidla do důchodu nikoliv ve věku 60 let, jak platí pro ženy, ale ve věku 65 let.
38. Další materiály vztahující se k věci
39. V rozsudku Evropského soudního dvora (ECJ) z 30. dubna 1996 ve věci P. versus S. a Rady hrabství Cornwall bylo uvedeno, že diskriminace vyplývající ze změny pohlaví se posuzuje jako diskriminace pohlaví podle čl. 5 § 1 směrnice rady č. 76/207/EEC z 9. února 1976, o respektování principů rovného zacházení s muži i ženami ať už v přijetí do zaměstnání, u profesní přípravy či pracovních podmínek, a tak toto ustanovení implikuje i skutečnost, že je předem zamezeno propuštění transsexuála ze zaměstnání z důvodů vztahujících se ke změně pohlaví. ECJ ve svém rozhodnutí odmítl argument vlády Velké Británie, že zaměstnavatel by byl i tak propustil P. kdyby tento byl dříve ženou a byl by podstoupil operaci na změnu pohlaví, tímto vyjádřením:

„...Kde jde o propuštění osoby ze zaměstnání z důvodů, že se chystá podstoupit léčbu vedoucí ke změně pohlaví, či již takovouto léčbu podstoupila, dále kde je s touto osobou nakládáno ve srovnání s osobami toho pohlaví, ke kterému byla přetvořena, v její neprospěch.

Tolerování takovéto diskriminace bylo burcující i když se týká této osoby, protože tímto dochází k ponižování její důstojnosti a svobody, tedy základních pravidel, které si tento Soud vzal za povinnost chránit a zachovávat.“ (odstavce 21 - 22).

34. Rozhodnutí ECJ bylo použito u Odvolacího soudu pro pracovní záležitosti v usnesení vydaném dne 27.6.1997 (Chessington World of Adventures, Lid versus Reed [Zprávy pracovního práva č. 1. z r. 1997])
35. Pozorování organizace „Liberty“
36. V písemném vyjádření této organizace o právním uznání transsexuálů ve srovnávacím právu (viz odstavec 6 výše). „Liberty“ shrnuje, že během posledního desetiletí zde byl nepochybně jasný trend směřující k plnoprávnému uznání změny pohlaví v členských státech Rady Evropy. Podle této studie zpracované touto organizací jsou nyní ve většině členských států vytvářeny podmínky pro jejich uznání. Pro příklad z třiceti - sedmi zahrnutých zemí pouze čtyři, (mezi nimiž byla i Velká Británie), nedovolují provést změnu pohlaví v rodném listu i jiném formuláři takovéto osoby, za účelem sladění skutečného druhu pohlaví této osoby a původního zápisu.

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

36. Slečna Sheffieldová podala žádost ke Komisi dne 4. srpna 1993. Uváděla v ní, že odmítnutím příslušného státu zlegalizovat zápis o druhu pohlaví podle provedené operace na změnu pohlaví došlo k porušení článků 8, 12 a 14 Úmluvy, a že se jí nedostávalo zákonného prostředku, kterým by prosadila svoji stížnost, a tím došlo k porušení článku 13. Dále si stěžovala, že byla přinucena podvodným způsobem k rozvodu a je jí bráněno ve styku s dcerou.

Dne 19. ledna 1996 Komise prohlásila žádost (č. 22985/93) za přípustnou s výjimkou stížnosti žadatelky týkající se jejího rozvodu a kontaktu s dcerou, která byla prohlášena za nepřípustnou dne 4. září 1995 pro nedodržení šestiměsíční lhůty dle Úmluvy. Ve své zprávě, datované 21. ledna 1997 (článek 31). Komise vyjádřila stanovisko, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy (patnáct hlasů ku jednomu); dále že žadatelčina stížnost týkající se článku 12 Úmluvy nevedla ke vzniku samostatného problému (devět hlasů ku sedmi): samostatný problém podle článku 14 Úmluvy také nevznikl (jednohlasně); a že k porušení článku 13 Úmluvy také nedošlo (jednohlasně).

37. Slečna Horshamová ve své žádosti podané ke Komisi dne 4. srpna 1993 tvrdila, že zamítnutím legalizace jejího společenského postavení jako ženy, která prodělala operaci na změnu pohlaví, odpovědný stát porušil články 3, 8, 12, 13 a 14 Úmluvy a dále článek 3 Protokolu č. 4 k úmluvě ve vztahu k nepřímému vyhnání z odpovědného státu.

Dne 19. ledna 1996 Komise prohlásila žádost druhé žadatelky (č. 23390/94) za přípustnou s výjimkou jejích stížností podle článku 3 Úmluvy a článku 3 Protokolu č. 4. které dne 4. září 1995 Komise prohlásila za nepřípustné. Komise ve své zprávě z 21. ledna 1997 (článek 31) vyjádřila stanovisko, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy (patnácti hlasy ku jednomu), dále že stížnost žadatelky k článku 12 nezakládá porušení tohoto článku v žádném směru (deseti hlasy ku šesti), že stížnost žadatelky k článku 14 Úmluvy nezakládá v žádném směru porušení tohoto článku, a že nedošlo k porušení článku 13 Úmluvy (jednomyslné).

38. Úplné znění stanoviska Komise v těchto dvou případech a záporných stanovisek je obsaženo ve zprávě, která je přílohou tohoto rozsudku.

KONEČNÝ NÁVRH PŘEDLOŽENÝ SOUDU

39. Žadatelky ve svém společném vyjádření požádaly soud, aby rozhodl a vyhlásil, že skutková podstata případu zakládá porušení jejich práv podle článku 8 Úmluvy nebo článku 14 společně s článkem 8 Úmluvy a vyhověl tak jejich žádosti podle článku 50.

Vláda ve svém vyjádření požádala soud, aby rozhodl a vyhlásil, že skutková podstata nezakládá žádné porušení práv žadatelek.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 8 Úmluvy
2. Stížnost žadatelek spočívala v tom, že Odpovědný stát odmítl uznat po právní stránce, že jsou legálně ženského pohlaví, v čemž spočívalo porušení jejich práv na respektování jejich soukromého života, zakotvených v článku 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence,

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případu, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“
3. Komise podání žadatelek přijala, Vláda však trvala na tom, že v žádných okolnostech případu nedošlo k porušení článku 8.
4. Dokazování všech zúčastněných před soudem

(a) Stanovisko žadatelek

42. Žadatelky tvrdily, že anglické právo na ně nadále nazírá jako na osoby mužského pohlaví a díky tomu na nich je páchána újma. Odmítnutí legalizace jejich nového pohlaví ovlivňuje způsob jejich života, což je často nutí k tomu, aby se na veřejnosti přiznaly k druhu pohlaví, kterého se zřekly. Toto je hluboce zraňovalo, přivádělo do stavu úzkosti a veřejně uráželo jejich důstojnost. Zkušenosti slečny Sheffieldové (viz odstavec 16 - 20 výše) poskytly přesvědčivý výčet skutečností znevýhodňujících její postavení. Tyto skutečnosti sužují přeoperované transsexuály a dosvědčují, jak současná právní úprava poškozuje jejich soukromí, a ti jsou pak nuceni riskovat spáchání trestného činu krivopřísežnictví. Pokud se týká slečny Horshamové, tato prohlásila, že musela opustit svoje bydliště ve Velké Británii, aby se vyhnula obtížím, se kterými se zde jako transsexuál setkávala.
43. Obě žadatelky tvrdily, že právo odpovědného státu je neustále založeno na restriktivním a čistě biologickém přístupu k určování druhu pohlaví jednotlivých osob (viz odstavce 27 a 29 výše). Podle jejich názoru nevyvratitelnost tohoto přístupu musí být nyní přezkoumána ve světle nejnovějších vědeckých poznatků, které přesvědčivě ukázaly, že to, jak lidský mozek chápe svojí sexualitu, se také řadí k rozhodujícím ukazatelům. Rozlišovací a poznávací schopnosti lidského mozku, jeho schopnost odlišovat mužské pohlaví od ženského se podle profesora L. J. G. Goorena objevují okolo čtyř let věku. Problém nastává, když mozek stanovuje pohlaví v opačném smyslu, než jsou uzpůsobeny vnější pohlavní orgány. Touto dysfunkcí se vysvětluje, jak transsexuálové vnímají svoje tělo.
44. To, že anglické právo neustále pro určování druhu pohlaví trvá na používání čistě biologických hledisek, znamenalo, že nebyli schopni upravit rodné listy žadatelek ve smyslu jejich pohlaví, změněného operací. Žadatelky vznesly námitku proti oficiálnímu stanovisku, podle kterého není možné upravit podle současného stavu rodné listy, kromě případů úředního nebo faktického omylu. Uvedly příklady, kdy rodný list byl upraven tak, aby bral v úvahu změnu pohlaví osob,

což odůvodnily tvrzením, že kdyby bylo možné upravit podle současného stavu rodný list v případech adopce, bylo by možné totéž provést i pokud jde o změnu pohlaví.

45. Žadatelky připomínaly, že soud v rozsudku ze dne 24. ledna 1986 (řada A. č. 106, str. 18 - 19. § 47) ve věci *Rees versus Velká Británie* uvedl, že odpovědný stát by měl změnit příslušná zákonná opatření vztahující se k vědeckému a společenskému rozvoji v oblasti transsexualismu. I v dalším rozsudku soud ve věci *Cossey versus Velká Británie* ze dne 27. září 1990 (řada A. č. 184, str. 17. § 41) toto znovu zdůraznil. Odpovědný stát dosud neupravil příslušné domácí právo, přes nové vědecké objevy v oblasti transsexualismu (viz odst. 42 výše) a zvyšující se právní uznání pooperační změny pohlaví transsexuálů na úrovni Evropské unie a v členských státech Rady Evropy (viz odst. 33 - 35 výše)

(b) Stanovisko vlády

46. Vláda reagovala tak, že v článku 8 Úmluvy není výslovně uvedena povinnost státu, který přistoupil k Úmluvě, všeobecně uznávat ve smyslu práva nový druh pohlaví osoby, která podstoupila operaci na změnu pohlaví. S odvoláním na výše uvedené rozsudky ve věci *Rees* a ve věci *Cossey* se vláda odvolávala na to, že stát, který přistoupil k Úmluvě, řádně dodržuje a v celé šíři uznává platné závazky plynoucí z článku K. obzvláště v oblasti transsexualismu, kde není dostatečná shoda mezi členskými státy v tom, jakým způsobem se vyjadřovat k všeobecným právním, etickým a společenským problémům, které vyzvaly

Namítala, že výsledky výzkumu profesora Goorena v pojetí psychologického pohlaví osobnosti (viz odst. 43 výše) nejsou konečné a vyžadují další ověřování (viz např. článek S. M. Breedlova v časopise „Příroda“, sv. 378, str. 15, ze dne 2. listopadu 1995); ani že se žadatelky nemohou odvolávat na výnos Evropského soudu ve věci *P versus S.* a Rada hrabství Cornwall ve svém případě v tom smyslu, že existuje souhlas pro povinné uznání postavení transsexuálů. Tento případ se netýkal právního postavení transsexuálů. Nadto bylo mnoho podkladů předložených organizací „Liberty“ a vztahujících se k věci použito soudem již v době vynesení rozsudku ve věci *Rees*.

47. Vláda dále prohlásila, že žadatelky nepředložily žádné důkazy o tom, že by utrpěly nějakou zásadní každodenní újmu, ze které by vyplývalo, že úřady nějakým způsobem nedodržely rámec uznaných dohod. Žadatelky jsou povinny pouze za nepřiliš častých okolností sdělovat své původní pohlaví, a to pouze tehdy, když to vyplývá ze zákona. Dále kdyby byla povolena úprava rodných listů žadatelek tak, aby bylo doloženo jejich nové pohlaví, byla by narušena funkce rodné matriky jako zápisu historické skutečnosti; nelze ani podceňovat důsledky z toho plynoucí ve smyslu podceňování rodné matriky jako instituce.
48. Pod vlivem těchto úvah vláda prohlašuje, že tedy příkoří, které žadatelky mohly utrpět, není tak zásadní, aby byla narušena rovnováha mezi zájmy společnosti a zájmy jednotlivce.

(c) Stanovisko Komise

49. Komise vzala v úvahu tu skutečnost, že, ač žadatelky nejsou podrobovány každodennímu ponižování a potížím, jsou přesto vystaveny skutečnému a neustálému nebezpečí plynoucímu z obtěžujícího a stresujícího dotazování se a povinnosti učinit obtížná odhalení. Případ slečny Sheffieldové prokázal, že toto nebezpečí není jen teoretické.
50. Komise označila za nezvratné směřování evropských právních systémů k legalizaci změny pohlaví. Také shledala určujícím, že lékařská věda dosáhla shody ve vyjádření, že transsexualita je prokazatelný zdravotní stav, v zájmu kterého je eticky žádoucí léčba na změnu pohlaví a může být doporučena pro zlepšení kvality života, a kromě toho stát má v této oblasti oproti jiným členským státům dluh. Z hlediska tohoto vývoje nemůže být určující vládní obava z potíží plynoucích z výslovného začlenění problému transsexuality do současného právního systému. Podle názoru Komise mohou být nalezeny příslušné cesty, jak perspektivně

přiznat transsexuálům práva na změnu pohlaví, aniž by došlo ke zhroucení historické povahy rodné matriky. Komise vzala v úvahu vládou předložené připomínky, vzala dokonce v úvahu širší pojetí v této oblasti a shledala, že vláda neprojevila dostatečné úsilí pro prosazení zájmů žadatelek, a z toho důvodu došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

51. Stanovisko soudu

52. Soud zjistil, že se všeobecně stížností žadatelek neposuzují z hlediska, zda se odpovědný stát podrobuje či nepodrobuje určitým závazkům na zajištění dodržování jejich práv na respektování soukromého života. Nebylo potvrzeno, že odmítnutí úřadů dovolit jim provést uznání pro právní účely, obzvláště se to týká provedení změny v rodném listu ve smyslu změny jejich pohlaví či vydávání rodných listů, jejichž obsah a povaha se odlišuje od záznamů provedených v době jejich narození, zakládá „bránění“ ve výkonu jejich práv.

Z toho vyplývá, že stejně jako ve výše zmíněných případech Reese a Cosseyové, problém, který žadatelky předložily soudu, nespočívá v tom, že odpovědný stát by se měl zdržet jednání vedoucí k jejich poškozování, ale že tento stát neučinil žádné pozitivní kroky pro to, aby změnil systém, který je podle nich poškozuje. Soud bude proto vycházet z tohoto základu.

52. Soud znovu zdůraznil, že pojem „respektování“ není jasně omezující, obzvláště co se týká platných závazků obsažených v tomto pojmu: poté, co vzal v úvahu rozmanitost závazných zvyklostí a rozdílnost v situaci v jednotlivých smluvních státech. Při určování, zda existuje platná povinnost, musí být brán zřetel na správnou rovnováhu mezi všeobecnými zájmy společnosti a zájmy jednotlivce, která musí být vytvořena, a hledání této rovnováhy je podstatné pro celou Úmluvu (viz výše zmíněný rozsudek ve věci Reese, str. 15. § 37; a rozsudek ve věci Cosseyové, str. 15. § 37).

53. V poznámce k užívání výše zmíněných principů v obou případech Reese i Cosseyové soud došel k závěru, že stejný odpovědný stát neměl platnou povinnost přetvářet povahu své knihy narozených, aby dovolil těmto žadatelům upravit nebo opatřit rodný list poznámkou ve smyslu jejich nové sexuální totožnosti nebo je vybavit kopií rodného listu či zkráceného listu, ve kterém vůbec nebyl odkaz na pohlaví nebo na pohlaví v době narození.

Přestože žadatelky pro naléhavost případu formulovaly své stížnosti ve lhůtách, které jsou širší než ta, které byly uplatněny panem Reesem a pani Cosseyovou, protože tvrdily, že podle článku 8 Úmluvy byla jejich práva porušena díky odmítnutí odpovědného státu všeobecně po právní stránce uznat změnu jejich pohlaví po operaci, přesto případ, kterého se dotýká podstata jejich stížnosti, spočívá v neustálém setrvání úřadů na určování pohlaví výhradně podle biologických hledisek a na neměnnosti zápisu druhu pohlaví v rodném listu.

54. Vláda neustále pokračuje v obhajobě současného systému vedení rodné matriky, vyplývající z obecného zájmu, jak byl přijat soudem v rozsudku ospravedlňujícím zachování rodné matriky jako záznamu historických skutečností, buď kromě úpravy za účelem zápisu změny pohlaví nositele zápisu nebo kromě zkráceného vydání, které neobsahuje druh pohlaví nositele (viz zejména rozsudek ve věci Cosseyové, str. 15 – 18. §§ 38 a 39). stejně jako kromě širokého chápání, které vláda vyhláší v souladu s léčbou, která by měla být zanesena v zákoně pro transsexuály po operaci na změnu pohlaví. Žadatelky tvrdí, že je nadále neúnosné pokračovat v obhajobě tohoto systému a neudělovat žádný zřetel na průkazný vědecký a právní pokrok a na zřetelné poškozování, které se projevuje v účinnosti současné právní úpravy a jejího vlivu na jejich osobní postavení, což jsou podle nich skutečnosti, které posunují těžiště od důležitosti veřejného zájmu směrem k jejich potřebě jednat ve smyslu obhajoby jejich vlastních osobních zájmů.

55. Soud poznamenává, že v jeho rozsudku ve věci Cosseyová nebyly od doby přijetí rozsudku ve věci Rees vzaty v úvahu žádné zásadní vědecké výsledky v oblasti transsexuality, které by jej přinutily se odklonit od rozhodnutí přijatého ve druhém případě. Tento názor byl následně

potvrzen v rozsudku ze dne 25. března 1992 ve věci B, versus Francie (řada A, č. 232 - C), ve kterém je zakotveno tvrzení, že zásadní povaha transsexuality dosud zůstává nejasná a že zákonnost operativního zasahuje někdy v těchto případech sporná (str. 49, § 48). Ačkoliv od doby vynesení rozsudku ve věci paní Cosseyové došlo k rozvoji právní úpravy, soud ve věci B, vyhlásil, že zde stále není dostatečná shoda mezi členskými státy, jak řešit široký rámec problémů spojených s celkovou právní úpravou vyplývající ze změny pohlaví.

56. Podle názoru soudu žadatelky nedoložily, že od přijetí rozsudku ve věci Cosseyová v roce 1990 došlo k jakýmkoliv objevům v oblasti medicíny, které by uspokojivě vyřešily pochybnosti vyplývající z okolnosti transsexuality. Zatímco výzkum profesora Goorena o roli mozku podmiňujícího transsexualitu se může jevit dostatečným příspěvkem do diskuse v této oblasti (viz odst. 43 výše), nelze průkazně říci, že jeho názory získaly všeobecnou podporu lékařské veřejnosti. Proto nelze kritizovat časové stanovisko úřadů odpovědné vlády k stanovení pohlaví podle toho, jak sexualitu chápe mozek, jako nepřiměřené. Soud by svoje stanovisko doplnil o to, že jako v době přijetí rozsudku v případě paní Cosseyové zůstává průkazné, že operace na změnu pohlaví přes veškeré vědecké pokroky při léčbě na změnu pohlaví nevyústuje v přijetí všech biologických příznaků opačného pohlaví.
57. Co se týká postupu v právní úpravě, soud přezkoumal srovnávací studii, která byla předložena organizací Liberty (viz odst. 35 výše). Avšak soud není plně srozuměn s tím, že nové směry v právní úpravě navržené přítelem soudu postačují k vytvoření jakéhokoliv všeobecného evropského přístupu k problému o vytváření právní úpravy k pooperační změně pohlaví. Tento přehled ani blíže nevyjadřuje, že by zde již byl všeobecně užívaný jednotný přístup, jak chápat zpětný odraz problému, protože právní uznání změny pohlaví se mohou promítnout i do dalších oblastí práva, jako je manželství, určení otcovství, práva na soukromí a ochranu dat, nebo i do okolností, za kterých může být transsexuál donucen odhalit svoje původní pohlaví.
58. Soud je proto přesvědčen, že by neměl měnit svoje rozhodnutí ve věci Rees a Cosseyová, a domnívá, se že na základě vědeckého a právního pokroku by ani tento odpovědný stát neměl nadále trvat na šíři možností v obhajobě jeho trvajících odmítání uznat po právní stránce pooperační změnu v pohlaví transsexuála. Pro soud tato problematika transsexuality nadále vytyčuje celý soubor vědeckých, právních, morálních a společenských otázek, ke kterým není stejný přístup ani mezi smluvními státy (viz rozsudek ve věci X, Y, a Z, versus Velká Británie ze dne 22. dubna 1997, Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek z r. 1997 - II, str. 635, § 52).

59 Ani soud není přesvědčen, že historie případů žadatelek ukazuje selhání úřadů v uznání jejich nového pohlaví a poškozují jejich dostatečnou vážnost, ačkoliv odsouvá stranou šíři chápání tohoto problému odpovědným státem (srov. výše zmíněný rozsudek ve věci B, versus Francie). Nelze pochybovat o tom, že okolnosti, na které narážela slečna Sheffieldová, byly zdrojem těžkostí a pocitů újmy, a že kdyby se slečna Horshamová vrátila do Velké Británie, také by se vystavila nebezpečí, že by musela sdělit svoje původní pohlaví. Současně musíme přiznat, že kterákoliv osoba může být po právu příležitostně dotazována, aby prokázala svoje pohlaví stejně jako zdravotní anamnézu. Toto je zcela jistě případ smluv o životním pojištění, které jsou založeny na poskytnutí úplné důvěry (*uberrimae fidei*). Také je to možné u pojištění motorových vozidel, kde pojištěnec může být požádán o vyznačení pohlaví řidiče, aby byl stanoven odhad možného nebezpečí. Dále by se zdálo důvodné, aby byla při soudním řízení provedena kontrola trestního rejstříku osoby, ať už pod dřívějším či současným jménem, před schválením této osoby jako ručitele obhajoby v trestních procesech. Avšak tyto situace, ve kterých žadatel může být požádán, aby prokázal svoje původní pohlaví, se neobjevují tak často, čímž by neprávem zasahovaly nepřiměřenou měrou do jejich práva na respektování soukromého života. Soud si dále všimnul, že odpovědný stát projevil určité úsilí o minimalizaci dotěrného dotazování na druh jejich pohlaví, protože jim umožnil vydání řidičského průkazu, pasu a dalších úředních dokladů již na jejich nová jména a s novým druhem pohlaví, a tím, že používání rodných listů jako dokladů totožnosti je oficiálně znemožněno (viz odst. 26 a 31).

60. Po přijetí těchto závěrů soud nemůže než poznamenat, že přes svoje prohlášení v případě Reese a Cosseyové o důležitosti zachování nutnosti pro náležitá zákonná opatření v této oblasti, po přezkoumání bere na zřetel zejména vědecký a společenský vývoj (viz zvláště str. 18 - 19, § 47 a str. 41. § 42), přičemž se zdálo, že odpovědný stát pro to zatím nic neučinil. Skutečnost, že transsexuál si může nechat zanést změnu pohlaví do řidičského průkazu nebo pasu nebo změnit křestní jméno, rozhodně nejsou novými opatřeními. Tyto platily již v době případu pana Reese. I kdyby nedošlo k žádným zásadním změnám od data rozsudku ve věci paní Cosseyové, který umožnil pevně rozhodnout o etice transsexuality, v oblasti vědeckého pokroku, jsou pro případ příznačné okolnosti zvýšeného společenského přijímání transsexuality a problémů spojených se střetáváním s transsexuály se změněným pohlavím. I když soud v této věci neshledal porušení článku 8, znovu zdůrazňuje, že tento problém by měly smluvní státy přezkoumávat.
61. Z těchto důvodů vyplývá, že soud má za to, že žadatelky neprokázaly, že má odpovědný stát zákonnou povinnost podle článku 8 Úmluvy uznat právně jejich druh pohlaví po operaci. Z toho vyplývá, že nedošlo k porušení žádného ustanovení v tomto naléhavém případě.
62. Údajné porušení článku 12 Úmluvy
63. Žadatelky dokládají, že jakékoliv manželství, které uzavře na ženu změněný transsexuál a muž bude podle anglického práva od samého začátku neplatné, a vyplývá ze skutečnosti, že takto po stránce pohlaví změněný transsexuál je pro právní účely považován za muže. Když označily příkoří, které se jim děje ve smyslu jejich práva na manželství v kontextu jejich všeobecné stížnosti podle článku 8 Úmluvy ke Komisi, spoléhaly se na článek 12 Úmluvy, který stanoví:

„Muži a ženy, způsobili věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“

63. Zvláště slečna Horshamová uvádí, že si zamýšlela vzít svého partnera v Holandsku, kde bude uznána platnost jejího manželství. Avšak obávala se, že se nebude moci znovu usadit ve Velké Británii, protože bylo pochybné, zda anglický soud uzná platnost jejího manželství. To znamená, že byla přinucena žít svůj manželský život ve vnučeném vyhnanství mimo Velkou Británii.
64. Vláda přišla s tvrzením, že nedošlo k porušení práv žadatelek podle článku 12 Úmluvy a žádala soud, aby potvrdil tento názor na základě logického zhodnocení, které ho vedlo ke stejnému závěru ve výše zmíněných případech Reese a Cosseyové, kdy soud neshledal žádné porušení tohoto ustanovení. Co se týká situace slečny

Horshamové, vláda konstatovala, že nikdy nezamýšlela prověřovat platnost jí navrhovaného manželství, které může být uznáno anglickým právem při užití předpisů mezinárodního soukromého práva. Musí být vzato v úvahu, že nikdy nevyčerpala všechny domácí zákonné prostředky, pokud jde o její stížnost.

65. Komise shledala, že tvrzení žadatelek nevedla ke vzniku samostatného problému, který by se vztahoval k postatě jejich problému podle článku 8 Úmluvy.
66. Soud znovu připomněl, že právo na manželství, zaručené článkem 12, se vztahuje na tradiční manželství osob opačného pohlaví podle biologických hledisek. Toto vyplývá ze znění tohoto článku, který jasně stanoví, že jeho hlavním úkolem je chránit manželství jako základ rodiny. Dále tento článek stanovuje, že provádění tohoto práva bude podléhat národnímu právu jednotlivých smluvních států. Omezení z tohoto vyplývající však nesmí žádným způsobem toto právo redukovat, aby nedošlo k jeho oslabení. Avšak překážky v právu Velké Británie na manželství osob, které nesplňují podmínku opačného biologického pohlaví, nemají patrně na toto vliv. (viz výše zmíněný rozsudek ve věci Rees, str. 19, §§ 49 a 50).
67. Soud dále připomněl, že ve svém rozsudku ve věci Cosseyové shledal, že tradiční pojetí manželství, jak je uvedeno v článku 12 Úmluvy, vytváří dostatečné důvody pro pokračování

důležitosti biologických kritérií určujících pohlaví pro účely manželství, a je záležitostí pravomoci smluvních stran, aby ovlivňovaly národní právo v oblasti výkonu práva na manželství (str. 18 § 46).

68. Ve světle těchto skutečností soud neshledal, že došlo k porušení článku 12 Úmluvy z důvodu, že podmínky stanovené v odpovědném státě zákonem o manželství z r. 1973 (viz odst. 27 výše) neumožňují ani jedné z žadatelek uzavřít platné manželství.
69. Soud není přesvědčen o tom, že stížnost slečny Horshamové vedla ke vzniku samostatného problému podle článku 12, který se týká záruky odpovědného státu k uznání manželství přeoperovaných cizinců - transsexuálů, spíše než k uznání práva na uzavření manželství takovýchto jedinců v rámci jeho jurisdikce. Tato žadatelka však v každém případě nepředložila jediný důkaz o tom, že měla úmysl usadit se ve své vlasti, ve Velké Británii a žít zde řádným manželským životem. Takže nemůže s určitostí být sděleno, že výsledkem bude prověřování platnosti jejího manželství prostřednictvím anglických soudů.
70. Soud shledává, že nedošlo k porušení článku 12.

III. Údajné porušení článku 14 úmluvy ve spojení s článkem 8 téže Úmluvy

71. Žadatelky tvrdí, že je ve vztahu k nim porušován článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 téže Úmluvy. Článek 14 stanoví:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

72. Žadatelky tvrdily, že transsexuálové jsou často nuceni na veřejnosti označovat své pohlaví tak, jak neodpovídá jejich vnějšímu vzhledu. Diskriminace, kterou trpí ve srovnání s ostatními členy společnosti nebo jinými ženami, které neprošly operativní změnou pohlaví, je dotěrná a vyvolává hluboké rozhořčení a úzkost. Vzhledem k tomu, že právo s nimi nadále zachází jako by byly mužského pohlaví, tvrdily, že jsou oběťmi sexuální diskriminace vzhledem k újmám, které utrpí, na rozdíl od mužů pokud odhalí své předoperativní pohlaví. Zdůraznily, že jejich znevýhodněná právní pozice rušivě zasahuje do jejich intimního života nerovným způsobem, který nelze ospravedlnit žádostí odpovědného státu o širší pojetí článku 14 Úmluvy.
73. Vláda předložila důkazy o tom, že žadatelkám se dostalo rovného zákonného zacházení jako komukoliv jinému, kdo podstoupil operaci na změnu pohlaví. V každém případě jakýkoliv rozdíl v zacházení, který žadatelky pocítují ve srovnání s ostatními členy společnosti, může být ospravedlněn na základě důvodů, které byly předloženy při obhajobě na základě stížnosti žadatelek podle článku 8 Úmluvy.
74. Komise shledala, že stížnost žadatelek nevede ke vzniku samostatného problému, který by se vztahoval k závěrům učiněným v zájmu jejich tvrzení před soudem, podle článku 8 a 12 Úmluvy.
75. Soud zdůraznil, že článek 14 dovoluje ochranu proti diskriminaci při výkonu práv a svobod zajišťovaných i dalšími podstatnými ustanoveními Úmluvy. Avšak ne každá odlišnost ve vztahu k jednání v sobě zahrnuje porušování tohoto článku. Místo toho musí být prokázáno, že s jinými osobami je ve stejných situacích jednáno lepším způsobem a že zde neexistuje žádné zákonné nebo objektivní zdůvodnění pro toto rozlišování.

Smluvní státy požívají určitou volnost v pojetí, zda a do jaké míry odlišnosti v jinak podobných situacích odůvodňují jiný právní režim (viz rozsudek ve věci Stubbingsovi a další versus Velká Británie, ze dne 22. října 1996. Záznamy, r. 1996 - IV. str. 1507. § 72).

76. Soud tvrdí, že již učinil závěr o tom, že odpovědný stát nepřekročil šíři svého výkladu, podle

kterého neuznal právoplatnost změny pohlaví prostřednictvím operace. Tímto závěrem bylo potvrzeno, že je zachována rovnováha mezi ochranou zájmů transsexuálů jako žadatelek a zájmů společnosti obecně, a že situace, ve kterých žadatelky mohou být požádány o sdělení druhu pohlaví před operací, se neobjevují tak často, aby se mohly domnívat, že je neprávem a nerovným způsobem zasahováno do jejich práva na respektování soukromého života.

Tyto zřetele, které jsou obsaženy ve stanovisku o „zákonném a objektivním ospravedlnění“ pro účely článku 14 Úmluvy (viz výše zmíněný rozsudek ve věci *Cosseyová*, str. 17. § 41), jsou také brány v úvahu jako ospravedlňující odlišnosti v zacházení, které žadatelky zažily bez ohledu na to, k jaké skupině patří.

77. Soud proto dospěl k závěru, že v této části stížnosti nebyla spáchána žádná křivda,
78. Údajné porušení článku 13 Úmluvy
79. Žadatelky uvedly ve svém prohlášení a při ústním jednání, že si nepřeji usilovat o projednávání jejich stížností podle článku 13.
80. Komise potvrdila, že nedošlo k porušení tohoto ustanovení a vláda uvedla toto sdělení ve svém prohlášení. Ani vláda ani zástupce Komise neprotestoval proti stížnosti během ústního jednání.
81. Soud vzal v úvahu výše zmíněné skutečnosti a nepovažoval za nutné projednávat tuto část stížnosti.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD:

1. potvrzuje poměrem jedenácti hlasů ku devíti, že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy;
2. potvrzuje poměrem osmnácti hlasů ku dvěma, že nedošlo k porušení článku 12 Úmluvy;
3. potvrzuje jednomyslně, že nedošlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy;
4. potvrzuje jednomyslně, že není nutné projednávat stížnost žadatelek podle článku 13 Úmluvy

ROZSUDEK JE VYHOTOVEN V ANGLICKÉM A FRANCOUZSKÉM JAZYCE A VYHLÁŠEN NA VEŘEJNÉM ZASEDÁNÍ V PALÁCI LIDSKÝCH PRÁV VE STRASBOURGU DNE 30. ČERVENCE 1998.

Herbert PETZOLD

tajemník soudu

Rudolf BERNHARDT

předseda